

W UNII EUROPEJSKIEJ

Prośrodowiskowa strategia morska Unii Europejskiej

Maciej Podemski¹

Europejskie środowisko morskie stoi w obliczu wielu zagrożeń, takich jak: utrata lub degradacja bioróżnorodności i zmiany w jej strukturze, utrata siedlisk, skażenie niebezpiecznymi substancjami, nadmiar odżywczych substancji oraz skutki zmian klimatycznych.

Wśród głównych przyczyn zagrożenia, poza skutkami zmian klimatycznych, wymienia się zanieczyszczanie wód morskich, w tym: skażenie przez substancje niebezpieczne, zanieczyszczanie ze źródeł naziemnych, skażenie mikrobiologiczne, zaśmiecanie czy wycieki ropy na skutek wypadków zbiornikowców. Należy tu również wymienić zanieczyszczanie chroniczne, będące konsekwencją transportu morskiego i przybrzeżnych wierceń w poszukiwaniu ropy naftowej i gazu ziemnego oraz zanieczyszczanie powstające w wyniku demontażu statków.

Środowisko morskie zagrożone jest również szkodliwym wpływem połowów do celów handlowych, wprowadzaniem obcych (egzotycznych) gatunków (głównie poprzez zrzuty wody balastowej ze statków), nielegalnym zrzutem radionuklidów, a także nadmiarem związków pokarmowych, wpływających z otaczających łądów i powodujących eutrofizację mórz lub rozległe wykwitły alg.

Szczególnie zagrożone są te sektory gospodarki, które bezpośrednio zależą od jakości środowiska morskiego. W przypadku dalszej degradacji tego środowiska wysokie straty poniósłby kluczowy dla gospodarki sektor turystyki. W odniesieniu zaś do rybołówstwa, już obecnie zauważalne są szkody gospodarcze, np. straty poniesione wskutek przełowienia dorsza na Morzu Północnym i Bałtyckim w 2002 r. wyniosły 400 mln EUR. Według innych oszacowań, obroty rybołówstwa brytyjskiego mogą zmniejszyć się o 30%, jeśli gospodarka zasobami rybnymi będzie nadal źle prowadzona, a przemysł nie zostanie unowocześniony i nie stanie się bardziej konkurencyjny.

Istniejące obecnie środki i inicjatywy krajów UE, mające na celu ochronę środowiska morskiego, okazują się niewystarczające nie tylko dla jego ochrony, ale i zachowania odpowiedniego poziomu. Unia Europejska uznała więc, że dla powstrzymania pogarszania się stanu środowiska morskiego i dalszej utraty jego bioróżnorodności konieczne jest stworzenie zintegrowanej polityki, która weźmie pod uwagę wszystkie czynniki wywierające wpływ na to środowisko, a także przyjęcie odpowiednich metod działania.

Wyrażone to zostało w Szóstym Programie Działania Unii Europejskiej na rzecz Ochrony Środowiska z 2002 r. (*Sixth Environment Action Programme of the European Community 2002–2012*), który nakłada obowiązek rozwo-

ju tematycznej strategii dotyczącej ochrony i zachowania europejskiego środowiska morskiego (zwanej dalej strategią) w celu *wspierania zrównoważonego użytkowania mórz i zachowania ekosystemów morskich*.

Pierwszym działaniem podjętym przez Komisję Europejską w ramach rozwoju strategii było opracowanie głównych jej założeń, opublikowanych w 2002 r., w komunikacie *W kierunku strategii ochrony i zachowania środowiska morskiego*. W kolejnym komunikacie KE z 2005 r., *Strategia tematyczna dotycząca ochrony i zachowania środowiska morskiego*, przedstawiono już tę strategię przygotowaną do dyskusji przez władze Unii Europejskiej. Jednocześnie Komisja Europejska wystąpiła do Parlamentu Europejskiego i do Rady Unii Europejskiej z wnioskiem o wydanie dyrektywy ustanawiającej ramy działań Wspólnoty Europejskiej w dziedzinie polityki środowiska morskiego (dyrektywy w sprawie strategii morskiej).

W grudniu 2006 r. Rada Unii Europejskiej uzyskała polityczny konsensus w sprawie tej dyrektywy, *ustanawiającej ramy działań Wspólnoty w dziedzinie polityki dotyczącej środowiska morskiego* (tzw. dyrektywy ramowej w sprawie strategii morskiej). Przez cały rok 2007 trwały dalsze dyskusje i uzgodnienia w tej sprawie i oczekuje się, że dyrektywa ta zostanie wydana ostatecznie w 2008 r.

Celem strategii morskiej Unii Europejskiej jest ochrona i odnowa europejskich mórz i oceanów oraz zapewnienie, że działalność człowieka będzie prowadzona na nich w sposób zrównoważony, tak aby obecne i przyszłe pokolenia mogły korzystać z ich biologicznie zróżnicowanego bogactwa. Strategia ta zakłada osiągnięcie do 2021 r. dobrych wskaźników środowiskowych przez morza europejskie. Zmierzają przy tym do ochrony zasobów morskich, od których zależy unijna aktywność gospodarcza i społeczna.

Aby zrealizować ten cel Unia Europejska będzie musiała zastosować nowe zasady, obejmujące m.in. podejście wspólnotowe i regionalne, które w gestii UE pozostawi sprawy związane ze współpracą państw członkowskich i państw trzecich, graniczących z europejskimi morzami i oceanami, na poziom regionalny zaś przekaże wszystkie sprawy związane z planowaniem stosownych rozwiązań, z uwzględnieniem warunków, problemów i potrzeb poszczególnych regionów morskich.

Przewiduje się też, iż unijna dyrektywa na temat strategii morskiej wprowadzi podział na europejskie regiony morskie (*European Marine Regions*), przeprowadzony na podstawie kryteriów geograficznych i środowiskowych. Wydzielone zostaną prawdopodobnie trzy podstawowe regiony: Morze Bałtyckie, północno-wschodni Ocean Atlantycki i Morze Śródziemne.

W celu uwzględnienia specyficznych uwarunkowań poszczególnych obszarów morskich państwa członkowskie będą mogły wprowadzić na terenach podlegających

¹EuroGeoConsulting, ul. Jesionowa 36A, 05-816 Michałowice; maciej.podemski@egconsulting.com.pl

ich jurysdykcji dalszy podział wód morskich, stosując następujące podregiony morskie:

- na północno-wschodnim Oceanie Atlantyckim: Morze Północne, Morze Celtyckie, Zatoka Biskajska wraz z wodami morskimi u wybrzeży Półwyspu Pirenejskiego oraz wody morskie wokół Azorów i Madery i wokół Wysp Kanaryjskich;
- na Morzu Śródziemnym: zachodnie Morze Śródziemne, Morze Adriatyckie, Morze Jońskie oraz Morze Egejsko-Lewantyńskie.

Dla swoich obszarów morskich państwa członkowskie będą zobowiązane do przygotowania lokalnych strategii morskich. Z uwagi na transgraniczność środowiska morskiego opracowywanie strategii morskich powinno przebiegać w sposób skoordynowany w każdym regionie morskim. Ponieważ regiony te są użytkowane wspólnie z innymi państwami członkowskimi, a także z innymi państwami trzecimi, państwa członkowskie powinny opracowywać je w ścisłej współpracy z nimi.

Strategie poszczególnych regionów morskich będą zawierać szczegółowe oceny stanu środowiska morskiego, definicje *dobrych wskaźników środowiskowych* w odniesieniu do ich obszarów, ustalenie celów środowiskowych przewidzianych do osiągnięcia w wyniku realizacji poszczególnych strategii, ocenę wpływu aktywności ludzkiej na środowisko morskie oraz programy monitorowania efektów podejmowanych działań.

Ocena aktualnego stanu środowiska morskiego powinna zawierać podstawową charakterystykę ocenianych wód: cechy fizyczne i chemiczne (m.in. batymetrię, rozkład temperatur, przeważające prądy morskie i zasolenie), typy siedlisk, zbiorowiska biologiczne powiązane z dominującymi siedliskami, dynamikę populacji, a także obszary występowania i stan wszystkich gatunków ssaków i ptaków morskich oraz innych gatunków występujących w danym regionie lub podregionie.

Częścią strategii morskich będzie również ocena negatywnego wpływu działalności ludzkiej i antropopresji, powodowanej przez zanieczyszczanie środowiska morskiego na drodze bezpośredniego lub pośredniego wprowadzania do niego substancji lub energii, w tym spowodowanego przez działalność człowieka podmorskiego hałasu. Ocena ta powinna uwzględniać takie elementy, jak: wpływ przemysłowego rybołówstwa, zanieczyszczanie wód przez substancje toksyczne i nawozy sztuczne, eutrofizację wód morskich, rzucanie odpadów, poszukiwania i eksploatację podmorskich złóż ropy naftowej i gazu ziemnego, niszczenie lub zamulanie siedlisk przez eksploatację piasków i żwirów morskich oraz rozmaite roboty budowlane, fizyczne zniszczenia powodowane np. przez kotwiczenie statków czy mechaniczne pogłębianie dna, zmiany systemu termicznego mórz (np. poprzez odprowadzanie ciepłych wód przez elektrownie) itd.

Na podstawie tych analiz państwa członkowskie określą zbiór parametrów środowiskowych, jakie należy osiągnąć i utrzymać w wodach europejskich. W celu ich ujednolicenia Komisja Europejska, przy udziale wszystkich zainteresowanych stron, opracuje przepisy dotyczące

ogólnych wskaźników jakości środowiska morskiego, a także określające je szczegółowe kryteria i normy. Każde państwo członkowskie będzie zobowiązane również do opracowania zestawu efektywnych i racjonalnych ekonomicznie działań w swoim obszarze morskim. Wdrożenie tych działań będzie poprzedzone oceną ich oddziaływania na środowisko morskie wraz z dokładną analizą kosztów i przewidywanych efektów. W sytuacjach, gdy nie będzie możliwe osiągnięcie pożądanego poziomu jakości danego środowiska morskiego, zostaną wydzielone obszary, dla których będą opracowane specjalne metody działań.

Na koniec państwa członkowskie stworzą i wdrożą skoordynowane programy monitorowania w celu stałej oceny stanu ochrony środowiska podlegających im europejskich wód morskich. Programy te będą spójne w obszarze morskich regionów lub podregionów i będą opierały się na przepisach ustanowionych w ramach stosownych aktów prawnych Wspólnoty Europejskiej lub umów międzynarodowych.

Źródła:

Decision No 1600/2002/EC of the European Parliament and of the Council of 22 July 2002 laying down the Sixth Community Environment Action Programme, Official Journal of the European Communities, L 242/1, 10.9.2002

Commission of the European Communities, 2002, Communication from the Commission to the Council and the European Parliament: Towards a strategy to protect and conserve the marine environment, Com(2002) 539 Final, 02.10.2002, Brussels

Komisja Wspólnot Europejskich, 2005, Komunikat Komisji do Rady i Parlamentu Europejskiego: Strategia tematyczna dotycząca ochrony i zachowania środowiska morskiego, COM(2005)504 końcowy, {SEC(2005)1290}, Bruksela, dnia 24.10.2005

Komisja Wspólnot Europejskich, 2005, Wniosek dotyczący: Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady, ustanawiającej ramy działań Wspólnoty w dziedzinie polityki środowiska morskiego (dyrektywa w sprawie Strategii Morskiej), [SEC(2005) 1290], (przedstawiona przez Komisję), 2005/0211 (COD), COM(2005) 505 końcowy, Bruksela, dnia 24.10.2005

Council of the European Union, 2006, Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council establishing a Framework for Community Action in the field of Marine Environmental Policy (Marine Strategy Directive) - Political agreement, Interinstitutional File: 2005/0211 (COD), 16976/06, Brussels, 20 December 2006

Komisja Wspólnot Europejskich, 2007, Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, na mocy art. 251 ust. 2 akapit drugi Traktatu WE, dotyczący wspólnego stanowiska Rady w sprawie przyjęcia dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającej ramy działań Wspólnoty w dziedzinie polityki środowiska morskiego (dyrektywa ramowa w sprawie strategii morskiej), KOM(2007) 456 wersja ostateczna, 2005/0211 (COD), Bruksela, dnia 24.7.2007

http://ec.europa.eu/environment/water/marine/index_en.htm